

Kunnskap skaper ikke en profesjon

Selvsagt har ikke profesjonsstudentene noe monopol på psykologisk kunnskap. Men det betyr ikke at alle som har psykologisk kunnskap bør være psykologer.

TEKST

Tor Levin Hofgaard

PUBLISERT 5. april 2013



BLIND: Når universitetene ser seg blinde på betegnelsen de «kliniske studiene» får vi et profesjonsstudie som bare handler om diagnostisk/behandling, skriver Tor Levin Hofgaard. Og mens profesjonsstudiet snevres inn, overføres viktige deler av faget til andre studier.

Illustrasjonsfoto av Universitetet i Tromsø: Arne Olav L. Hageberg.

DEBATT: PSYKOLOGTITTELEN

Madelein Dalskleiv og Karen Elmot mente i desemberutgaven at også mastere får kalle seg psykologer. Tor Levin Hofgaard viste i februar til at tittelbeskyttelsen er begrunnet i pasientenes behov. Men vil det skape utrygghet for pasientene at mastergradsutdannede får en psykologtittel som speiler deres kompetanse, spurte Eimot og Dalsklev i forrige utgave.

Profesjonsstudiet har ikke monopol på psykologisk kunnskap, skriver masterstudentene Elmot og Dalsklev i et innlegg i Tidsskriftet i mars. Med dette slår de opp åpne dører. Selvsagt har ikke profesjonsstudentene noe monopol på psykologisk kunnskap. Den er, og skal være, fri. Men det følger ikke av dette enkle faktum at alle som har psykologisk kunnskap, skal, kan eller bør være psykologer.

Samfunnsoppdrag

I debatten om tittel henvises det stadig til verden utenfor Norge. Men i motsetning til hva man kan få inntrykk av, er psykologien internasjonalt nettopp preget av at vi ikke er én profesjon. Den som kalles psykolog i ett land, er ikke psykolog i et annet. I USA er en psykolog i én stat ikke psykolog i nabostaten. Har du psykologjobb i New York, og ønsker å flytte til Texas, må du tilbake på skolebenken for å få den kompetansen du trenger for å praktisere som psykolog. I flere land finnes psykologi bare som akademisk fag. Psykologiutdannede der har ikke noe samfunnsoppdrag, de er ikke gitt oppgaver av samfunnet – verken i helsevesenet eller noe annet sted. Derfor har de ingen beskyttet tittel, ingen lovreguleringer, ingen status. Det finnes altså ingen «profesjon» der.

«Til masterstudentene vil jeg si følgende: Vi har samme fag, men det gjør oss ikke like. Og det er nettopp her styrken for faget ligger»

Et samfunnsoppdrag er fundamentet for å kunne bli en profesjon. Uten dette er vi «bare et fag» på linje med sosialøkonomi, ingeniørfag, statsvitenskap osv. Statsvitenskap, sosiologi, historie, språkfag, fysikk osv. er ikke bestilt av staten. Norske myndigheter har systematisk bygget ned alle beskyttede titler og yrkesmonopoler innenfor fag som ikke retter seg mot spesifikke grupper som trenger beskyttelse og garanti for kvaliteten som leveres. Derfor er det nesten ikke beskyttede titler igjen i Norge utenfor helsevesenet og i advokatyret. I begge tilfeller skal befolkningen kunne være trygg på at yrkesutøverne har den nødvendige kompetansen uten å måtte undersøke det selv. Staten garanterer den gjennom å regulere tittelbruken, og dermed utdanningen, muligheten for å lage tydelige lover, forskrifter, klageordninger og tilsynsordninger.

Andre fag legger ikke staten seg opp i. Deres eksistens baserer seg på markedet, på fagets utvikling og universitetenes selvstendige prioriteringer. At universitetene for eksempel prioriterer utbygging av masterstudier i psykologi, skaper ikke en automatikk i at de som studerer dette, skal inkluderes i samfunnsoppdraget som er gitt psykologene. Staten bestilte ikke masterstudiene. De oppsto ut fra en fag- og markedsvurdering ved universitetene. Forventningen er fortsatt at profesjonsstudiet skal levere det samfunnet trenger av personell til helsetjenester innenfor psykologi slik dette defineres i lov om helsepersonell; det være seg forebygging, behandling eller rehabilitering/habilitering.

At andre også kan noe av dette, er ikke et argument for at vi som er helsepersonell, ikke trenger å kunne det. Det er profesjonsstudiet staten finansierer og regulerer for å svare på samfunnets behov. Det er til dette studiet samfunnsoppdraget er knyttet. Derfor sier myndighetene at det ikke er aktuelt å endre dagens bestemmelser for psykologtittelen. Psykologisk kunnskap skaper altså ikke en profesjon.

Et medisinsk sideblikk

Et sideblikk på medisin kan være nyttig. På Medisinsk fakultet i Oslo kan du ta et seks års embetsstudium i medisin. Dette er den utdanningen samfunnet har bestilt, regulert og gitt i oppdrag å levere leger i Norge. De som blir det, tilhører legeprofesjonen. Dette er imidlertid langt fra det eneste studiet på de medisinske fakultene. Her finnes studier i klinisk ernæring på fem år, master i helsefagvitenskap, internasjonalt masterstudium i «community health» og en rekke andre masterstudier der studentene utvilsomt tilegner seg mye medisinsk kompetanse.

Flere av dem som har tatt en master i medisin, jobber side om side med leger både på sykehus og andre steder i samfunnet. Enkelte kan garantert mer enn legene om for eksempel samfunnsmedisin, fordi de har en master i dette. Men ingen av disse masterstudiene gir tittelen «lege». Og ingen av disse andre fagenes representanter deltar eller har sete i nasjonale eller internasjonale organisasjoner for leger, uansett den medisinske kompetanse de har, eller om de bedriver forskning på medisinske problemstillinger. Og hvorfor skulle de det? Legene tilhører profesjonen med et spesielt samfunnsoppdrag, og en master i for eksempel helsefagvitenskap gir en annen posisjon. Legeprofesjonen har eksistert i hundrevis av år som disiplin, og mangfoldet av avleggere fra medisinstudiet og fra legeprofesjonen er stort. Men hvem som er lege, er det ingen tvil om, verken for dem som har studert ved medisinsk fakultet, for alle dem som forsker på medisin fra ulike fagfelt, for staten, for befolkningen eller for de internasjonale organisasjonene de forholder seg til eller deltar i. Og det bør det ikke heller være.

Voksesmerter

Jeg oppfatter debatten om psykologtittelen som å være et resultat av at psykologifaget i Norge har voksesmerter. Universitetene har ivret etter å øke studentantallet. De har villet tjene penger på alle som ønsker å studere psykologi, og har etablert studier etter en «la alle blomster blomstre»-taktikk, men uten noen strategi. Pragmatismen har stått i sentrum fremfor en prinsipiell vurdering av hva som er forskjellen på å levere samfunnet en profesjon, og det å utvikle et fagfelt. I tillegg kan det se ut som at de overtolket begrunnelsen for unntaket fra kvalitetsreformen. Da alle studier skulle gjøres til bachelor/master studier for å tilpasse seg Europa, ble det gjort unntak for medisin-, veterinær- og psykologstudiet. I *Stortingsmelding 11, 2001–02: Kvalitetsreformen* heter det følgende:

Departementet finner at det er nødvendig å gjøre unntak for de kliniske studiene som i dag er lengre enn fem år. Slike studier krever både omfattende

teoretiske kunnskaper og praktiske ferdigheter i diagnostisering og behandling.

Av hensyn til pasient-/klientbehandlingen må slike utdanninger holde et så høyt faglig nivå at uteksaminerte kandidater har høy funksjonsdyktighet. Studier som har et større omfang enn fem år, skal beholde nåværende gradsbetegnelse.

Mitt syn er at universitetene har sett seg blinde på betegnelsen de «kliniske studiene», og lest inn i dette at profesjonsstudiet bare skal handle om diagnostisk/behandling. Resultatet er innsnevring av profesjonsstudiet, og masterutdanninger som likner profesjonsutdanningen både teoretisk og praktisk fordi det som tas ut av profesjonsstudiet, overføres til andre studier

Psykologforeningen har ikke vært motstandere av masterutdanninger, men har ment og mener fortsatt at det bør tilbys masterutdanninger som er komplementære til profesjonsutdanningen. For fortsatt er mandatet tillagt profesjonsstudiet at det skal utdanne helsepersonell for å løse den bredden av oppgaver helsevesenet og samfunnets hjelpetjenester trenger. Da kan ikke universitetene overføre til andre studier viktige deler av det profesjonen skal kunne. De kan ikke heller gå til myndighetene og si: «Vi løste ikke oppdraget når det gjelder hva psykologene kan levere, men vi laget noen andre isteden – så kan dere ikke kalle dem psykologer?» Forventningen til universitetene er at de sørger for at profesjonsstudiet faktisk kan levere på det brede samfunnsoppdraget. Men tunge instanser som Folkehelseinstituttet peker nå på at psykologene faktisk ikke kan det de må kunne, godt nok. En gjennomgang de har gjort av samtlige studieplaner for profesjonsstudiet, viser at bare universitetet i Bergen får karakteren «bestått» når det gjelder å gi psykologene det de som helsepersonell forventes å kunne om forebygging. Det tar vi i Psykologforeningen på stort alvor. Det må universitetene også gjøre.

Faget - mer enn profesjon

Til masterstudentene vil jeg si følgende: Vi har samme fag, men det gjør oss ikke like. Og det er nettopp her styrken for faget ligger. Internasjonalt ser vi hva som skjer med psykologien når den blir oppslukt av indre stridigheter om hvem som er hva, er best og kan mest. Da blir den usynlig, svak og irrelevant. Vi kan sammen bidra til å vise vei ut av dette. I Norge har vi en mulighet til å vise at faget psykologi er større enn profesjonen, og at ikke all psykologi må defineres inn i den. Ingen land i verden har bedre utgangspunkt enn oss for å gjøre dette, nettopp fordi profesjonen er så tydelig definert. Dette bør være et felles prosjekt for alle som er opptatt av psykologi, og for samfunnet. Det er prosjektet jeg vil bruke min energi på. Derfor vil jeg og Psykologforeningen ikke prioritere en videre debatt om tittelspørsmålet. Til det er fagets fremtid for viktig.

tor@psykologforeningen.no

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 50, nummer 4, 2013, side

TEKST

Tor Levin Hofgaard, president i Norsk psykologforening